

แนวปฏิบัติทางบัญชี

เกี่ยวกับ

การโอนและการรับโอนสินทรัพย์ทางการเงิน

คำนำ

แนวปฏิบัติทางบัญชีนี้มีวัตถุประสงค์ที่จะกำหนดหลักเกณฑ์ในการบันทึกบัญชีเกี่ยวกับการโอนและการรับโอนสินทรัพย์ทางการเงิน โดยในการปรับปรุงแนวปฏิบัติในครั้งนี้ มุ่งเน้นที่จะเปลี่ยนแปลงลักษณะการจัดประเภทลูกหนี้ที่กิจการรับซื้อหรือรับโอนมา เพื่อให้สอดคล้องกับวิธีปฏิบัติและแนวทางการบริหารความเสี่ยงของภาคธุรกิจ ตลอดจนสอดคล้องกับมาตรฐานการบัญชีระหว่างประเทศฉบับที่ 39 เรื่อง การรับรู้และการวัดมูลค่าเครื่องมือทางการเงิน (IAS 39, “Financial Instruments: Recognition and Measurement” โดยให้กิจการจัดประเภทลูกหนี้ที่รับซื้อหรือรับโอนมาเป็นเงินให้สินเชื่อ เว้นแต่กิจการมีเจตนาที่ขายลูกหนี้นั้นต่อไปในอนาคต ให้สามารถจัดเป็นเงินลงทุนได้ ซึ่งแนวปฏิบัติทางบัญชีฉบับนี้มีเนื้อหาพอสรุปได้ดังนี้

1. แนวทางปฏิบัติทางบัญชีเกี่ยวกับการโอนและการรับโอนสินทรัพย์ทางการเงินนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อกำหนดหลักเกณฑ์ในการบันทึกบัญชีเกี่ยวกับการโอนและการรับโอนสินทรัพย์ทางการเงิน ซึ่งสินทรัพย์ทางการเงินในที่นี้ หมายถึง เงินสด สิทธิตามสัญญาที่จะแลกเปลี่ยนเครื่องมือทางการเงินของกิจการกับเครื่องมือทางการเงินของกิจการอื่นภายใต้เงื่อนไขที่จะเป็นประโยชน์ต่อกิจการ ตลอดจนตราสารทุนของกิจการอื่น ดังนั้นแนวทางบัญชีฉบับนี้จึงครอบคลุมถึงการบัญชีสำหรับลูกหนี้ที่ซื้อมา
2. หากการโอนสินทรัพย์ทางการเงินเข้าเงื่อนไขเป็นการขาย ผู้โอนต้องตัดบัญชีสินทรัพย์ที่โอนออกจากงบแสดงฐานะการเงินและรับรู้สินทรัพย์และหนี้สินทุกรายการที่ได้รับหรือที่เกิดขึ้นจากการแลกเปลี่ยนด้วยมูลค่ายุติธรรม พร้อมกันนั้น ผู้โอนต้องรับรู้รายการกำไรหรือรายการขาดทุนที่เกิดขึ้นจากการขายดังกล่าว
3. หากการโอนสินทรัพย์ทางการเงินไม่เข้าเงื่อนไขเป็นการขาย ผู้โอนต้องแยกแสดงสินทรัพย์ที่โอนเป็นรายการ แยกต่างหากแต่ยังคงจัดประเภทสินทรัพย์ไว้ดังเดิม ผู้โอนต้องตัดบัญชีสินทรัพย์ที่โอนออกจากงบแสดงฐานะการเงินเมื่อผู้โอนผิดนัดชำระหนี้ตามสัญญาการโอนสินทรัพย์ที่ทำให้ผู้โอนไม่สามารถไถ่ถอนสินทรัพย์ที่โอนได้อีกต่อไป

4. หากการโอนสินทรัพย์ทางการเงินเข้าเงื่อนไขเป็นการขาย ผู้รับโอนต้องรับรู้สินทรัพย์ที่รับโอนมา ด้วยมูลค่ายุติธรรมบวกต้นทุนทางตรงที่เกี่ยวข้อง
5. หากการโอนสินทรัพย์ทางการเงินไม่เข้าเงื่อนไขเป็นการขาย ผู้รับโอนต้องไม่รับรู้สินทรัพย์ที่รับโอนมาเป็นสินทรัพย์ในงบแสดงฐานะการเงิน แต่ต้องบันทึกรายการโอนเป็นการให้กู้ยืมโดยมีสินทรัพย์นั้นเป็นหลักประกัน เมื่อผู้รับโอนขายหลักประกัน ผู้รับโอนต้องบันทึกสิ่งตอบแทนที่ได้รับจากการขาย พร้อมกับรับรู้ภาระผูกพันที่จะต้องส่งมอบหลักประกันคืนแก่ผู้โอน หากผู้โอนผิดนัดชำระหนี้ที่ทำให้ผู้โอนไม่สามารถไถ่ถอนหลักประกันได้อีกต่อไป ผู้รับโอนต้องรับรู้หลักประกันที่ยังไม่ได้ขายเป็นสินทรัพย์ในงบแสดงฐานะการเงินด้วยมูลค่ายุติธรรม เว้นแต่หลักประกันนั้นเป็นลูกหนี้ที่รับโอนซึ่งผู้รับโอนต้องรับรู้ลูกหนี้ดังกล่าวด้วยราคาตามบัญชีในกรณีที่ผู้รับโอนขายหลักประกันไปแล้ว ผู้รับโอนต้องตัดบัญชีภาระผูกพันที่จะต้องส่งมอบหลักประกันคืนแก่ผู้โอน
6. กิจการต้องประเมินการด้อยค่าของสินทรัพย์ทางการเงินทุกรายการที่แสดงเป็นสินทรัพย์ในงบแสดงฐานะการเงิน และรับรู้รายการขาดทุนจากการด้อยค่าตามข้อกำหนดที่ระบุไว้ในมาตรฐานการบัญชี เรื่อง การด้อยค่าของสินทรัพย์
7. แนวปฏิบัติทางบัญชีฉบับนี้ได้ให้แนวทางเกี่ยวกับการจัดประเภทและวัดมูลค่าสินทรัพย์ทางการเงินที่ซื้อ มา โดยให้นำหลักเกณฑ์ที่ระบุไว้ในมาตรฐานการบัญชีที่เกี่ยวข้องกับเงินให้สินเชื่อ หรือเงินลงทุนในตราสารหนี้และตราสารทุน มาประยุกต์ใช้แล้วแต่กรณี นอกจากนี้แนวปฏิบัติทางบัญชีฉบับนี้ยังได้ให้แนวทางเกี่ยวกับการเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับหลักประกันทั้งทางด้านผู้โอนและผู้รับโอนในกรณีที่การโอนนั้นไม่ถือเป็นการขาย
8. แนวปฏิบัติทางบัญชีฉบับนี้ให้ถือปฏิบัติสำหรับงวดบัญชีที่เริ่มในหรือหลังวันที่ 1 มกราคม 2556 ทั้งนี้ สนับสนุนให้กิจการที่มีความพร้อมสามารถถือปฏิบัติตามแนวปฏิบัติทางบัญชีฉบับนี้ได้ก่อนวันมีผลบังคับใช้

แนวปฏิบัติทางบัญชี

เกี่ยวกับ

การโอนและการรับโอนสินทรัพย์ทางการเงิน

สารบัญ

ย่อหน้าที่

ความนำ	
วัตถุประสงค์	
คำนิยาม	1
การบัญชีสำหรับผู้โอนสินทรัพย์ทางการเงิน	2 - 13
การโอนสินทรัพย์ทางการเงิน	2 - 10
การวัดมูลค่ายุติธรรม	11 - 12
สินทรัพย์บริการและหนี้สินบริการ	13
การบัญชีสำหรับผู้รับโอนสินทรัพย์ทางการเงิน	14 - 20
การรับโอนสินทรัพย์ทางการเงิน	14 - 15
การบัญชีสำหรับลูกหนี้ที่ซื้อมา	16 - 19
การด้อยค่าของสินทรัพย์	20
การจัดประเภทและวัดมูลค่าสินทรัพย์ทางการเงิน	21
การเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับหลักประกัน	22 - 23
การปฏิบัติในช่วงเปลี่ยนแปลง	24
วันที่ปฏิบัติ	25

ความนำ

ในขณะนี้ มาตรฐานการบัญชีเกี่ยวกับสินทรัพย์ทางการเงินยังไม่พร้อมที่จะประกาศใช้ แต่ธุรกรรมต่างๆเกี่ยวกับการโอนสินทรัพย์ทางการเงินได้เกิดขึ้นแล้ว สภาวิชาชีพบัญชีเล็งเห็นถึงความจำเป็นที่จะต้องออกแนวปฏิบัติทางบัญชีเกี่ยวกับการโอนและการรับโอนสินทรัพย์ทางการเงินเพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติทางบัญชีก่อนที่มาตรฐานการบัญชีเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวจะประกาศใช้

วัตถุประสงค์

แนวปฏิบัติทางบัญชีนี้อาจมีวัตถุประสงค์ที่จะกำหนดหลักเกณฑ์ในการบันทึกบัญชีเกี่ยวกับการโอนและการรับโอนสินทรัพย์ทางการเงิน เช่น ลูกหนี้ การโอนดังกล่าวอาจถือเป็นการขายหรือการกู้ยืม โดยมีหลักประกันซึ่งเป็นไปตามเนื้อหาทางเศรษฐกิจและเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในแนวปฏิบัติฉบับนี้

การปรับปรุงแนวปฏิบัติในครั้งนี้ มุ่งเน้นที่จะเพิ่มเติมลักษณะการจัดประเภทสินทรัพย์ทางการเงินที่รับโอนมา โดยเฉพาะกรณีลูกหนี้เงินให้กู้ยืมที่รับซื้อหรือรับโอนมา ซึ่งกิจการมีการบริหารจัดการในลักษณะที่เป็นเงินให้สินเชื่อ เว้นแต่กิจการมีเจตนาที่ว่าจะขายสินทรัพย์ดังกล่าวต่อไปในอนาคต ให้สามารถจัดเป็นเงินลงทุนได้ เพื่อให้สอดคล้องกับวิธีปฏิบัติและแนวทางการบริหารความเสี่ยงของภาคธุรกิจ ตลอดจนสอดคล้องกับมาตรฐานการบัญชีระหว่างประเทศฉบับที่ 39 เรื่อง การรับรู้และการวัดมูลค่าเครื่องมือทางการเงิน (IAS 39, “Financial Instruments: Recognition and Measurement”) อย่างไรก็ตาม แนวปฏิบัติทางบัญชีนี้อาจได้ครอบคลุมธุรกรรมการโอนสินทรัพย์ทางการเงินอย่างละเอียดในทุกกรณี ดังนั้น ผู้ปฏิบัติอาจจำเป็นต้องศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับการโอนสินทรัพย์ทางการเงินในรายละเอียด โดยอ้างอิงกับมาตรฐานการบัญชีระหว่างประเทศฉบับที่ 39 เรื่อง การรับรู้และการวัดมูลค่าเครื่องมือทางการเงิน ตลอดจนมาตรฐานการบัญชีสากลอื่นที่เกี่ยวข้อง

คำนิยาม

1. คำศัพท์ที่ใช้ในแนวปฏิบัติทางบัญชีฉบับนี้มีความหมายโดยเฉพาะดังนี้

สินทรัพย์ทางการเงิน	หมายถึง	สินทรัพย์ดังต่อไปนี้
		ก) เงินสด
		ข) สิทธิตามสัญญาที่จะได้รับเงินสดหรือสินทรัพย์ทางการเงินอื่นจากกิจการอื่น
		ค) สิทธิตามสัญญาที่จะแลกเปลี่ยนเครื่องมือทางการเงินของกิจการกับเครื่องมือทางการเงินของกิจการอื่นภายใต้เงื่อนไขที่จะเป็นประโยชน์ต่อกิจการ
		ง) ตราสารทุนของกิจการอื่น
ส่วนได้เสียในผลประโยชน์ของสินทรัพย์	หมายถึง	สิทธิที่ผู้โอนจะได้รับกระแสเงินสดทั้งหมดหรือบางส่วนที่ผู้รับโอนจะได้รับจากสินทรัพย์ที่จะโอน โดยการระบุนักสะสมเงินสดส่วนที่ผู้โอนจะได้รับไว้โดยเฉพาะเจาะจง กระแสเงินสดดังกล่าวรวมถึงรายการต่อไปนี้
		ก) ส่วนแบ่งทั้งที่ด้อยสิทธิและไม่ด้อยสิทธิในดอกเบี้ย เงินต้น หรือกระแสเงินสดที่ผู้รับโอนจะได้รับจากสินทรัพย์ที่โอนแล้วต้องนำส่งหรือนำมาจัดสรรให้แก่ผู้โอน
		ข) ส่วนได้เสียคงเหลือ
สินทรัพย์บริการ	หมายถึง	สัญญาที่จะให้บริการจัดการสินทรัพย์ทางการเงินซึ่งประมาณการรายได้ทั้งสิ้นที่จะได้รับในอนาคตจากการให้บริการ (ค่าบริการ) ตามที่ระบุไว้ในสัญญา ค่าปรับจากการชำระหนี้ล่าช้าและรายได้อื่นที่เกี่ยวข้องคาดว่าจะมีจำนวนสูงกว่าค่าตอบแทน ที่ผู้ให้บริการถือว่าเพียงพอจาก

		<p>การให้บริการนั้น (ค่าตอบแทนพอเพียง)</p> <p>สินทรัพย์บริการอาจเกิดขึ้นจากการทำสัญญา</p> <p>พร้อมกับการขายสินทรัพย์ทางการเงิน หรือการ</p> <p>แปลงสินทรัพย์ทางการเงินเป็นหลักทรัพย์ หรือ</p> <p>อาจเกิดขึ้นจากการได้มาโดยวิธีอื่น เช่น การซื้อ</p>
ค่าตอบแทนพอเพียง	หมายถึง	<p>ผลประโยชน์ที่ผู้ให้บริการจะได้รับจากการ</p> <p>ให้บริการจัดการสินทรัพย์ทางการเงิน ซึ่ง</p> <p>ผลประโยชน์นั้น</p> <p>มีจำนวนเพียงพอที่ผู้ให้บริการจะนำไปจ่ายให้</p> <p>บุคคลที่สามเพื่อรับช่วงการให้บริการแทน</p> <p>ผลประโยชน์ดังกล่าวรวมถึงจำนวนกำไรจาก</p> <p>การให้บริการที่สมควรได้รับซึ่งกำหนดโดย</p> <p>ตลาด</p>
หนี้สินบริการ	หมายถึง	<p>สัญญาที่จะให้บริการจัดการสินทรัพย์ทางการเงิน</p> <p>ซึ่งประมาณการรายได้ทั้งสิ้นที่จะได้รับในอนาคต</p> <p>จากการให้บริการ (ค่าบริการตามที่ระบุไว้ใน</p> <p>สัญญาค่าปรับจากการชำระหนี้ล่าช้าและรายได้อื่น</p> <p>ที่เกี่ยวข้อง) คาดว่าจะมีจำนวนต่ำกว่าค่าตอบแทน</p> <p>เพียงพอ</p>

การบัญชีสำหรับผู้โอนสินทรัพย์ทางการเงิน

การโอนสินทรัพย์ทางการเงิน

2. ผู้โอนสินทรัพย์ทางการเงินจะบันทึกการโอนเป็นการขายได้ก็ต่อเมื่อผู้โอนสละการควบคุมในสินทรัพย์ทางการเงินให้กับผู้รับโอน ผู้โอนจะบันทึกการขายสินทรัพย์ทางการเงินที่สละการควบคุมได้ไม่เกินจำนวนสิ่งตอบแทนที่ได้รับจากการแลกเปลี่ยน ซึ่งสิ่งที่ตอบแทนดังกล่าวต้องไม่รวมส่วนได้เสียในผลประโยชน์ของสินทรัพย์ที่โอน

3. ผู้โอนจะถือว่าสละการควบคุมสินทรัพย์ทางการเงินที่โอนได้ก็ต่อเมื่อเป็นไปตามเงื่อนไขทุกข้อต่อไปนี้
 - 3.1 สินทรัพย์ที่โอนต้องแยกจากผู้โอน โดยสามารถสันนิษฐานได้ว่าผู้โอนหรือเจ้าหน้าที่ของผู้โอนจะไม่สามารถเรียกร้องผลประโยชน์จากสินทรัพย์ที่โอนได้
 - 3.2 ผู้รับโอนเป็นไปตามข้อใดข้อหนึ่งต่อไปนี้
 - 3.2.1 ผู้รับโอนแต่ละรายมีสิทธิโดยปราศจากข้อจำกัดจากผู้โอนในการนำสินทรัพย์ที่รับโอนไปแลกเปลี่ยนหรือวางเป็นประกันอีกทอดหนึ่ง
 - 3.2.2 ผู้รับโอนเป็นนิติบุคคลเฉพาะกิจที่เข้าเงื่อนไข¹ และผู้มีส่วนได้เสียในผลประโยชน์ของนิติบุคคลมีสิทธิโดยปราศจากข้อจำกัดจากผู้โอนในการนำสินทรัพย์ที่รับโอนไปแลกเปลี่ยนหรือวางเป็นประกันอีกทอดหนึ่ง
 - 3.3 ผู้โอนไม่สามารถควบคุมสินทรัพย์ที่โอนตามข้อใดข้อหนึ่งต่อไปนี้
 - 3.3.1 ผู้โอนไม่ได้ทำการตกลงที่ทำให้ผู้โอนได้รับสิทธิและเกิดภาระผูกพันที่จะซื้อคืนหรือไถ่ถอนสินทรัพย์ที่โอนก่อนวันที่สินทรัพย์นั้นจะครบกำหนด
 - 3.3.2 ผู้โอนแต่เพียงฝ่ายเดียวไม่มีอำนาจที่จะทำให้ผู้ที่ครอบครองสินทรัพย์ส่งคืนสินทรัพย์ที่โอน เว้นแต่ในกรณีที่ผู้โอนเป็นผู้ให้บริการจัดการสินทรัพย์และผู้โอนมีสิทธิเลือกซื้อคืนสินทรัพย์ที่โอนเมื่อยอดคงค้างของสินทรัพย์ดังกล่าวมีจำนวนต่ำกว่าต้นทุนการให้บริการจัดการสินทรัพย์นั้นจนทำให้เป็นภาระแก่ผู้โอน
4. การที่ผู้โอนจะตัดบัญชีสินทรัพย์ทางการเงินออกจากงบการเงินของผู้โอนได้ต้องคำนึงถึงสภาพของผู้โอนและผู้รับโอนว่าผู้โอนยังมีสิทธิหรืออำนาจที่จะควบคุมสินทรัพย์ทางการเงินเหล่านั้นหรือไม่ และต้องเป็นไปตามข้อกำหนดที่ระบุไว้ในย่อหน้าที่ 2 และ 3 ของแนวปฏิบัติฉบับนี้
5. กิจการอาจได้รับสิ่งตอบแทนจากการโอนสินทรัพย์ทางการเงินเป็นเงินสดหรือสินทรัพย์อื่นนอกจากนั้น กิจการอาจได้รับส่วนได้เสียในผลประโยชน์ของสินทรัพย์ที่โอนเป็นการแลกเปลี่ยน เช่น สิทธิที่จะได้รับกระแสเงินสดจากสินทรัพย์ที่โอนในรูปของส่วนได้เสียคงเหลือในสินทรัพย์นั้น

¹ ดูข้อกำหนดเกี่ยวกับคุณสมบัติของนิติบุคคลเฉพาะกิจที่เงื่อนไขในร่างมาตรฐานการบัญชี เรื่อง สินทรัพย์ทางการเงินและหนี้สินทางการเงิน

ข้อกำหนดในย่อหน้าที่ 2 ระบุว่าการโอนจะถือเป็นการขายได้ไม่เกินจำนวนสิ่งตอบแทนที่ผู้โอนได้รับซึ่งสิ่งตอบแทนนั้นต้องไม่รวมถึงส่วนได้เสียในผลประโยชน์ของสินทรัพย์ที่โอน ดังนั้น หากผู้โอนยังคงมีสิทธิที่จะได้รับกระแสเงินสดที่ระบุไว้อย่างเฉพาะเจาะจงจากสินทรัพย์ที่โอนผู้โอนต้องไม่บันทึกการโอนสินทรัพย์ส่วนนั้นเป็นการขาย

6. หลักการควบคุมสินทรัพย์ทางการเงินตามที่ระบุไว้ในย่อหน้าที่ 2 ชี้ให้เห็นว่าสินทรัพย์ทางการเงินสามารถแบ่งแยกได้ กิจกรรมจะบันทึกการโอนสินทรัพย์ทางการเงิน เป็นการขายเฉพาะส่วนที่กิจกรรมสละการควบคุมและได้รับสิ่งตอบแทนที่ไม่ใช่ส่วนได้เสียในผลประโยชน์ของสินทรัพย์ที่โอนโดยการตัดบัญชีสินทรัพย์ส่วนนั้นออกจากงบแสดงฐานะการเงิน
7. การพิจารณาว่าสินทรัพย์ที่โอนแยกจากผู้โอนตามที่กล่าวไว้ในข้อ 3.1 ต้องอาศัยหลักฐานสนับสนุนซึ่งลักษณะและขอบเขตของหลักฐานสนับสนุนต้องขึ้นอยู่กับข้อเท็จจริงและสถานการณ์ กิจกรรมต้องพิจารณาถึงเนื้อหาของหลักฐานสนับสนุน และนำข้อสงสัยทั้งหมดที่มีอยู่มาประกอบในการใช้ดุลยพินิจเพื่อตัดสินว่าผู้โอนหรือเจ้าหน้าที่ของผู้โอนสามารถเรียกร้องผลประโยชน์จากสินทรัพย์นั้นได้หรือไม่ ไม่ว่าจะเรียกร้องผลประโยชน์จะอยู่ในรูปของการยกเลิกสัญญาเดิม การทำสัญญาใหม่ การซื้อคืนในภายหลัง การเรียกร้องจากเจ้าหน้าที่ของผู้โอน หรือโดยวิธีอื่น นอกจากนั้น ผู้โอนจะตัดบัญชีสินทรัพย์ที่โอนได้ก็ต่อเมื่อผู้โอนมีหลักฐานที่ทำให้มั่นใจได้อย่างสมเหตุสมผลว่า ผู้โอนไม่มีอำนาจหรือไม่อยู่ในวิสัยที่จะเข้าไปเกี่ยวข้องกับสินทรัพย์ที่โอนได้อีกไม่ว่าจะเป็นกรณีใด ๆ ก็ตาม เช่น มีข้อกำหนดจากภายนอกที่ทำให้ผู้โอนต้องสละการควบคุมสินทรัพย์ทางการเงินที่โอน หรือทำให้ผู้โอน เจ้าหน้าที่ของผู้โอนหรือเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ไม่สามารถเรียกร้องสิทธิในสินทรัพย์ที่โอนได้อีก แม้ในกรณีที่ผู้โอนหรือกิจการในเครือของผู้โอนล้มละลาย
8. เมื่อเลิกกิจการและได้มีการโอนสินทรัพย์ทางการเงิน กิจกรรมต้องปฏิบัติตามข้อกำหนดทุกข้อต่อไปนี้
 - 8.1 แสดงส่วนได้เสียที่ยังคงไว้ของสินทรัพย์ที่โอน (ซึ่งรวมถึงสินทรัพย์บริการ) ในงบการเงินของกิจการ
 - 8.2 ปันส่วนราคาตามบัญชีเดิมให้กับสินทรัพย์ส่วนที่ขายและสินทรัพย์ส่วนที่ยังคงไว้ตามสัดส่วนของมูลค่ายุติธรรม

9. สำหรับการโอนสินทรัพย์ทางการเงินที่เข้าเงื่อนไขเป็นการขายตามที่ระบุไว้ในย่อหน้าที่ 2 และ 3
กิจการต้องปฏิบัติตามข้อกำหนดทุกข้อต่อไปนี้
- 9.1 ตัดบัญชีสินทรัพย์ออกจากงบแสดงฐานะการเงิน
- 9.2 รับรู้สินทรัพย์และหนี้สินทุกรายการที่ได้รับหรือที่เกิดขึ้นจากการแลกเปลี่ยน โดยถือเป็นส่วนหนึ่งของสิ่งตอบแทนที่ได้รับไม่ว่าจะเป็นเงินสด สิทธิเลือกซื้อหรือสิทธิเลือกขายที่กิจการให้หรือได้รับ (เช่น ภาวะผูกพันจากการค้าประกันหรือภาวะผูกพันจากการซื้อคืน) สัญญาล่วงหน้า (เช่น ข้อผูกมัดที่จะส่งมอบลูกหนี้เพิ่มเติม) สัญญาแลกเปลี่ยน (เช่น เงื่อนไขที่จะแปลงอัตราดอกเบี้ยคงที่ไปเป็นอัตราดอกเบี้ยลอยตัว) และสินทรัพย์หรือหนี้สินบริการ
- 9.3 วัดมูลค่าเมื่อเริ่มแรกของสินทรัพย์และหนี้สินที่ระบุไว้ในข้อ 9.2 ด้วยมูลค่ายุติธรรม
- 9.4 รับรู้รายการกำไรหรือรายการขาดทุนจากการขาย
10. สำหรับการโอนสินทรัพย์ทางการเงินที่ไม่ถือเป็นการขายตามเงื่อนไขที่ระบุไว้ในย่อหน้าที่ 2 และ 3
กิจการต้องบันทึกการโอนดังกล่าวเป็นการกู้ยืมโดยมีสินทรัพย์ที่โอนเป็นหลักประกัน ดังนี้
- 10.1 กิจการต้องแสดงสินทรัพย์ที่โอนเป็นรายการแยกต่างหากในงบการเงิน แต่ยังคงจัดประเภทสินทรัพย์ดังกล่าวไว้ตามเดิม (ตัวอย่างเช่น แยกแสดงสินทรัพย์ที่โอนโดยใช้ชื่อว่า “หลักทรัพย์ที่นำไปค้ำประกันไว้กับเจ้าหนี้”)
- 10.2 หากกิจการผิดนัดชำระหนี้ตามสัญญาการโอนสินทรัพย์ซึ่งทำให้กิจการไม่สามารถไถ่ถอนสินทรัพย์ที่โอนได้อีกต่อไป หรือกิจการได้สละการควบคุมสินทรัพย์ที่โอนตามเงื่อนไขที่ระบุไว้ในย่อหน้าที่ 3 กิจการต้องตัดบัญชีสินทรัพย์ที่โอนออกจากงบแสดงฐานะการเงิน

การวัดมูลค่ายุติธรรม

11. มูลค่ายุติธรรมของสินทรัพย์สามารถวัดได้จากราคาตลาดของสินทรัพย์ หากสินทรัพย์นั้นมีการซื้อขายในตลาด ราคาที่ตกลงซื้อขายในตลาดซื้อขายคล่องถือเป็นหลักฐานที่ดีที่สุดของมูลค่ายุติธรรม หากกิจการไม่สามารถหาราคาที่ตกลงซื้อขายในตลาดซื้อขายคล่องได้ กิจการต้องประมาณมูลค่ายุติธรรมจากข้อมูลที่ดีที่สุดที่กิจการสามารถหาได้ภายใต้สถานการณ์นั้น **รวมทั้งเหมาะสมกับประเภทและความเสี่ยงของสินทรัพย์หรือหนี้สินทางการเงิน ตัวอย่างเช่น** วิธีการตีราคา รวมถึงวิธีการหามูลค่าปัจจุบันของกระแสเงินสดที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตคิดลดด้วยอัตราที่เหมาะสมกับความเสี่ยงที่เกี่ยวข้อง (ใช้ในกรณีของเงินลงทุนในลูกหนี้ สินทรัพย์บริการและหนี้สินบริการ)

วิธีแบบจำลองการวัดมูลค่าสิทธิเลือกซื้อหรือขาย (ใช้ในกรณีของสิทธิเลือก) และวิธีแบบจำลองเพื่อหาราคาของสินทรัพย์ (ใช้ในกรณีของสินทรัพย์ลงทุนอื่น) เป็นต้น

12. ประมวลการกระแสเงินสดที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตจะเป็นประมวลการที่ดีที่สุดสำหรับมูลค่ายุติธรรมก็ต่อเมื่อประมวลการนั้นตั้งอยู่บนข้อสมมุติและการคาดการณ์ในอนาคตที่สมเหตุสมผลและมีหลักฐานสนับสนุน กิจการต้องพิจารณาถึงหลักฐานทั้งหมดที่มีอยู่ในการประมวลการกระแสเงินสดดังกล่าวซึ่งน้ำหนักที่ให้กับหลักฐานสนับสนุนขึ้นอยู่กับการที่หลักฐานนั้นสามารถตรวจสอบได้อย่างน่าเชื่อถือหรือไม่ ในกรณีที่การประมาณจำนวนหรือจังหวะเวลาของกระแสเงินสดเกิดขึ้นเป็นช่วง กิจการควรใช้ทฤษฎีความน่าจะเป็นในการกำหนดประมวลการที่ดีที่สุดของกระแสเงินสดในอนาคตนั้น

สินทรัพย์บริการและหนี้สินบริการ

13. สินทรัพย์บริการและหนี้สินบริการไม่ใช่สินทรัพย์ทางการเงินหรือหนี้สินทางการเงิน แต่สินทรัพย์และหนี้สินดังกล่าวอาจเกิดขึ้นพร้อมกับการโอนสินทรัพย์ทางการเงินหากผู้โอนตกลงที่จะให้บริการจัดการสินทรัพย์ทางการเงินนั้นต่อไปหลังจากการที่ได้โอนสินทรัพย์ทางการเงินแล้ว

การบัญชีสำหรับผู้รับโอนสินทรัพย์ทางการเงิน

การรับโอนสินทรัพย์ทางการเงิน

14. ในกรณีที่การโอนสินทรัพย์ทางการเงินถือเป็นการขายตามเงื่อนไขที่ระบุไว้ในย่อหน้าที่ 2 และ 3 ผู้รับโอนต้องรับรู้สินทรัพย์และหนี้สินทุกรายการที่ได้รับหรือที่เกิดขึ้นเมื่อเริ่มแรกด้วยมูลค่ายุติธรรม (ซึ่งให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าเท่ากับจำนวนที่จ่ายซื้อ) บวกต้นทุนทางตรงทั้งสิ้นที่เกี่ยวข้องกับการได้มาซึ่งสินทรัพย์นั้นหลังจากที่ได้มีการตกลงซื้อขายแล้ว
15. ณ วันที่โอนสินทรัพย์ ผู้รับโอนต้องไม่รับรู้สินทรัพย์ทางการเงินที่รับโอนมาเป็นสินทรัพย์ในงบแสดงฐานะการเงิน หากการโอนนั้นไม่เข้าเงื่อนไขเป็นการขายตามที่ระบุไว้ในย่อหน้าที่ 2 และ 3 แต่ต้องบันทึกการรับโอนนั้นเป็นการกู้ยืมโดยมีสินทรัพย์ที่รับโอนเป็นหลักประกัน และต้องปฏิบัติดังต่อไปนี้

- 15.1 เมื่อผู้รับโอนขายสินทรัพย์ที่รับโอน ผู้รับโอนต้องรับรู้สิ่งตอบแทนที่ได้รับจากการขายสินทรัพย์ที่รับโอน (หลักประกัน) พร้อมกับรับรู้ภาระผูกพันที่จะต้องส่งมอบหลักประกัน “การขาย” ในที่นี้ยังคงต้องเป็นไปตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในย่อหน้าที่ 2 และ 3
- 15.2 หากผู้โอนผิดนัดชำระหนี้ตามสัญญาการโอนสินทรัพย์ทำให้ผู้โอนไม่สามารถไถ่ถอนสินทรัพย์ที่โอนได้อีกต่อไป ผู้รับโอนต้องรับรู้สินทรัพย์ที่รับโอนนั้นในงบแสดงฐานะการเงินด้วยมูลค่ายุติธรรม ณ วันที่ผู้รับโอนได้เข้าควบคุมสินทรัพย์ ในกรณีที่ผู้รับโอนได้ขายสินทรัพย์ไปแล้ว ผู้รับโอนต้องตัดบัญชีรายการภาระผูกพันที่จะต้องส่งมอบหลักประกันออกจากงบแสดงฐานะการเงิน
- 15.3 หากผู้โอนสละการควบคุมสินทรัพย์ที่โอนตามเงื่อนไขที่ระบุไว้ในย่อหน้าที่ 3 และผู้รับโอนได้เข้าควบคุมสินทรัพย์ดังกล่าว ผู้รับโอนต้องรับรู้สินทรัพย์ที่โอนมาด้วยมูลค่ายุติธรรม ณ วันที่ผู้รับโอนได้เข้าควบคุมสินทรัพย์นั้น
- 15.4 เว้นแต่ในกรณีที่เกิดขึ้นตามข้อ 15.2 และ 15.3 ผู้รับโอนต้องไม่รับรู้สินทรัพย์ที่รับโอนเป็นสินทรัพย์ในงบแสดงฐานะการเงิน

การบัญชีสำหรับลูกหนี้ที่ซื้อมา

16. เมื่อการโอนลูกหนี้เข้าเงื่อนไขเป็นการขายตามที่กำหนดไว้ในย่อหน้าที่ 2 และ 3 ผู้ซื้อต้องรับรู้ลูกหนี้ที่ซื้อมาเป็นสินทรัพย์ในงบแสดงฐานะการเงินด้วยมูลค่ายุติธรรมของสิ่งตอบแทนที่ใช้ในการแลกเปลี่ยนบวกต้นทุนทางตรงทั้งสิ้น (ต้นทุนโดยรวม) ผู้ซื้อสามารถบันทึกบัญชีลูกหนี้ที่ซื้อมาด้วยจำนวนตามสัญญาเพื่อประโยชน์ในการเก็บข้อมูลเกี่ยวกับลูกหนี้ที่ซื้อ อย่างไรก็ตาม ผู้ซื้อ ยังคงต้องแสดงจำนวนลูกหนี้ในงบแสดงฐานะการเงินด้วยมูลค่ายุติธรรมของสิ่งตอบแทนที่ใช้ในการแลกเปลี่ยนและเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับจำนวนตามสัญญาในหมายเหตุประกอบงบการเงิน
17. เมื่อมีการรับซื้อหรือรับโอนลูกหนี้มา ให้ผู้ซื้อรับรู้และจัดประเภทรายการดังกล่าวเป็นเงินให้สินเชื่อ เว้นแต่ผู้ซื้อจะมีเจตนาที่ว่าจะขายลูกหนี้ดังกล่าวในอนาคตหรือมีเจตนาที่ว่าจะรับผลตอบแทนของลูกหนี้ดังกล่าวนอกเหนือจากการรับชำระกระแสเงินสดตามสัญญาของลูกหนี้ อย่างมีสาระสำคัญ ให้รับรู้และจัดประเภทรายการดังกล่าวเป็นเงินลงทุน

18. กระแสเงินสดตามสัญญาของลูกหนี้ หมายถึงกระแสเงินสดที่ได้รับตามสัญญาจากเงินต้น และ/หรือ ดอกเบี้ยของเงินต้นที่คงเหลือตามสัญญาเท่านั้น ซึ่งดอกเบี้ยดังกล่าว หมายถึงผลตอบแทนเพื่อชดเชยความเสี่ยงด้านเครดิตจากเงินต้นที่คงค้างตามสัญญา และมูลค่าเงินตามระยะเวลา (time value of money)
19. ผู้ซื้อต้องรับรู้รายได้ดอกเบี้ยที่เกิดจากลูกหนี้ที่ซื้อมาตามมาตรฐานการบัญชีฉบับที่ 18 เรื่อง รายได้

การด้อยค่าของสินทรัพย์

20. กิจการต้องประเมินและรับรู้รายการขาดทุนจากการด้อยค่าของสินทรัพย์ทางการเงินทุกรายการที่แสดงเป็นสินทรัพย์ในงบแสดงฐานะการเงิน สินทรัพย์ทางการเงินจะด้อยค่าก็ต่อเมื่อประมาณการกระแสเงินสดที่กิจการคาดว่าจะได้รับจากสินทรัพย์ทางการเงินนั้นมีจำนวนลดลงจากกระแสเงินสดที่คาดว่าจะได้รับตามสัญญา หรือลดลงจากการประมาณการกระแสเงินสดที่คาดว่าจะเก็บได้ซึ่งแสดงไว้ในงบแสดงฐานะการเงิน กิจการต้องกลับบัญชีรายการขาดทุนจากการด้อยค่าหากในเวลาต่อมาพบว่าประมาณการกระแสเงินสดดังกล่าวมีจำนวนสูงขึ้น กิจการจะกลับบัญชีรายการขาดทุนจากการด้อยค่าได้ไม่เกินจำนวนรายการขาดทุนจากการด้อยค่าที่เคยรับรู้ไปแล้วในงบกำไรขาดทุนของงวดก่อน

การจัดประเภทและการวัดมูลค่าสินทรัพย์ทางการเงิน

21. กิจการต้องจัดประเภท วัดมูลค่ารับรู้รายการกำไรหรือขาดทุน และบันทึกรายการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับสินทรัพย์ทางการเงินที่ซื้อมาเป็นเงินให้สินเชื่อ สินทรัพย์ทางการเงินเพื่อค้าสินทรัพย์ทางการเงินเผื่อขาย หรือสินทรัพย์ทางการเงินที่จะถือจนครบกำหนด และนำหลักเกณฑ์ที่ระบุไว้ในมาตรฐานการบัญชีที่เกี่ยวข้องกับเงินให้สินเชื่อ หรือเงินลงทุนในตราสารหนี้และตราสารทุนมาประยุกต์ใช้แล้วแต่กรณี

การเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับหลักประกัน

22. ผู้โอนต้องเปิดเผยราคาตามบัญชีของสินทรัพย์ทางการเงินที่ใช้เป็นหลักประกันเงินกู้ยืมที่ได้รับจากผู้รับโอน และเงื่อนไขหรือข้อผูกมัดสำคัญเกี่ยวกับหลักประกันนั้น

23. ผู้รับโอนต้องเปิดเผยข้อมูลทุกข้อต่อไปนี้

- 23.1 มูลค่ายุติธรรม ณ วันสิ้นงวดของหลักประกันที่รับโอนมา
- 23.2 เงื่อนไขที่ว่าผู้รับโอนสามารถนำหลักประกันนั้นไปขายหรือว่าเป็นประกันอีกทอดหนึ่ง
- 23.3 มูลค่ายุติธรรม ณ วันสิ้นงวดของหลักประกันที่นำไปขายหรือวางเป็นประกันอีกทอดหนึ่ง
- 23.4 เงื่อนไขหรือข้อผูกมัดสำคัญเกี่ยวกับหลักประกัน

การปฏิบัติในช่วงเปลี่ยนแปลง

24. กิจการต้องใช้แนวปฏิบัตินี้สำหรับลูกหนี้ที่รับซื้อหรือรับโอนมาตั้งแต่รอบบัญชีที่เริ่มในหรือหลังวันที่ 1 มกราคม 2556 เป็นต้นไป ทั้งนี้ สนับสนุนให้กิจการที่มีความพร้อมสามารถถือปฏิบัติตามแนวปฏิบัติทางบัญชีฉบับนี้ได้ก่อนวันมีผลบังคับใช้ โดยกิจการต้องพิจารณาจัดประเภทลูกหนี้ที่รับซื้อหรือรับโอนมาเป็น 2 ประเภท ดังนี้

- 24.1 ลูกหนี้ที่รับซื้อหรือรับโอนมาก่อนวันที่ 1 มกราคม 2556 หรือวันเริ่มงวดการบัญชีที่กิจการนำแนวปฏิบัติฉบับนี้มาถือปฏิบัติก่อน และบันทึกเป็นเงินลงทุนในลูกหนี้ ให้คงการจัดประเภท รายการเป็นเงินลงทุนในลูกหนี้ต่อไป และนำหลักเกณฑ์ที่ระบุไว้ในมาตรฐานการบัญชีที่เกี่ยวข้องกับเงินลงทุนในตราสารหนี้และตราสารทุน มาประยุกต์ใช้
- 24.2 ลูกหนี้ที่รับซื้อหรือรับโอนมาตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2556 หรือวันเริ่มงวดการบัญชีที่กิจการนำแนวปฏิบัติฉบับนี้มาถือปฏิบัติก่อน ให้จัดประเภทรายการเป็นเงินให้สินเชื่อหรือเงินลงทุนในลูกหนี้ ตามเงื่อนไขในข้อ 17 และนำหลักเกณฑ์ที่ระบุไว้ในมาตรฐานการบัญชีที่เกี่ยวข้องกับเงินให้สินเชื่อ หรือเงินลงทุนในตราสารหนี้และตราสารทุน มาประยุกต์ใช้ (แล้วแต่กรณี)

ทั้งนี้ ให้กิจการเปิดเผยแนวปฏิบัติทางบัญชีที่แตกต่างกันของลูกหนี้ที่รับซื้อหรือรับโอนมาในหมายเหตุประกอบงบการเงินด้วย

วันถือปฏิบัติ

25. แนวปฏิบัติทางบัญชีฉบับนี้ให้ถือปฏิบัติกับงบการเงินสำหรับงวดปีบัญชีที่เริ่มในหรือหลังวันที่ 1 มกราคม 2556 เป็นต้นไป ทั้งนี้ สนับสนุนให้กิจการที่มีความพร้อมสามารถถือปฏิบัติตามแนวปฏิบัติทางบัญชีฉบับนี้ได้ก่อนวันมีผลบังคับใช้

ภาคผนวก

ภาคผนวกนี้ทำขึ้นเพื่อเป็นแนวทางเท่านั้น และไม่ถือเป็นส่วนหนึ่งของแนวปฏิบัติทางบัญชีฉบับนี้
ตัวอย่างการนำข้อกำหนดในย่อหน้าที่ 2 และ 3 มาปฏิบัติ

1. กิจการโอนลูกหนี้กิจการที่ไม่เกี่ยวข้องกัน โดยรับเงินสดส่วนหนึ่งและตัวสัญญาใช้เงินอีกส่วนหนึ่ง เพื่อรับภาระหนี้สูญโดยตรงที่อาจเกิดขึ้นจากลูกหนี้ที่โอน การโอนลูกหนี้ส่วนที่กิจการได้รับเป็นเงินสดจะถือเป็นการขาย ขณะที่การโอนลูกหนี้ส่วนที่กิจการได้รับเป็นตัวเงินจะถือเป็นการกู้ยืม โดยมีหลักประกัน ซึ่งกิจการต้องพิจารณาการด้อยค่าของตัวเงินนั้น
2. กิจการโอนลูกหนี้ให้กับกองทุนที่ไม่เกี่ยวข้องกันโดยรับเงินสดส่วนหนึ่งและหน่วยลงทุนอีกส่วนหนึ่ง หน่วยลงทุนที่ได้รับมีจำนวนไม่เป็นสาระสำคัญพอที่จะทำให้กิจการเข้าเงื่อนไขการควบคุมตามที่ระบุไว้ในย่อหน้าที่ 2 และหน่วยลงทุนดังกล่าวมีสิทธิเทียบเท่ากับหน่วยลงทุนอื่นโดยไม่ได้ระบุอย่างเฉพาะเจาะจงว่ากระแสเงินสดที่จะได้รับจากลูกหนี้ส่วนใดต้องนำมาจ่ายให้กับหน่วยลงทุนนั้น การโอนลูกหนี้ดังกล่าวถือเป็นการขายทั้งจำนวน
3. กิจการโอนลูกหนี้ให้บริษัทร่วมที่ถูกรับควบคุมโดยอีกบริษัทหนึ่งซึ่งไม่เกี่ยวข้องกัน กิจการได้รับเงินสดส่วนหนึ่งและตัวสัญญาใช้เงินส่วนหนึ่ง ซึ่งเงื่อนไขในการชำระเงินตามตัวสัญญาใช้เงินมีความสัมพันธ์กับกระแสเงินสดที่จะเก็บได้จากลูกหนี้ที่โอน การโอนลูกหนี้ที่กิจการได้รับเป็นเงินสดจะถือเป็นการขาย ในขณะที่ส่วนที่ได้เป็นตัวสัญญาใช้เงินจะถือเป็นการกู้ยืม โดยมีหลักประกัน
4. กิจการโอนลูกหนี้ให้บริษัทร่วมที่ถูกรับควบคุมโดยอีกบริษัทหนึ่งซึ่งเกี่ยวข้องกัน กิจการได้รับเงินสดส่วนหนึ่งและตัวสัญญาใช้เงินส่วนหนึ่ง ซึ่งเงื่อนไขในการชำระเงินตามตัวสัญญาใช้เงินและอัตราดอกเบี้ยเป็นไปตามอัตราตลาดซึ่งกำหนดไว้อย่างแน่นอน และไม่มีความสัมพันธ์กับกระแสเงินสดที่จะเก็บได้จากลูกหนี้ที่โอน การโอนลูกหนี้ถือเป็นการขายทั้งจำนวน
5. กิจการโอนลูกหนี้ให้กับกิจการที่ไม่เกี่ยวข้องกันโดยแลกเปลี่ยนกับตัวสัญญาใช้เงินที่มีเงื่อนไขการจ่ายชำระสัมพันธ์กับกระแสเงินสดที่ผู้รับโอนเก็บได้จริงจากลูกหนี้ที่ได้รับโอนมา ในกรณีนี้ถือว่าผู้โอนยังคงได้รับส่วนได้เสียในผลประโยชน์ของลูกหนี้ที่โอนจึงไม่ถือเป็นการขาย

6. บริษัทใหญ่โอนลูกหนี้ให้บริษัทย่อย การโอนดังกล่าวจะไม่ถือเป็นการขายหากบริษัทใหญ่มีอำนาจหรืออยู่ในวิสัยที่จะควบคุมสินทรัพย์ที่โอน(ดูข้อ 3.3.2)แม้ว่าบริษัทย่อยจะจ่ายเงินสดให้กับบริษัทใหญ่เพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนและเงินสดดังกล่าวจะเป็นเงินที่บริษัทย่อยกู้ยืมมาจากบุคคลที่สาม
7. บริษัทใหญ่โอนลูกหนี้ให้บริษัทย่อย การโอนดังกล่าวจะถือเป็นการขายหากมีหลักฐานที่ทำให้เชื่อได้ว่าบริษัทใหญ่ไม่มีอำนาจหรือไม่อยู่ในวิสัยที่จะควบคุมสินทรัพย์ที่โอน
8. กิจการโอนลูกหนี้ให้กับกิจการที่ไม่เกี่ยวข้องกันโดยได้รับเงินสดเป็นการแลกเปลี่ยน ในขณะที่เดียวกับที่ทำสัญญาแลกเปลี่ยนเงินต้นและดอกเบี้ยกับผู้รับโอน โดยให้ผู้รับโอนรับรู้ผลประโยชน์ทั้งหมดเท่ากับจำนวนเงินสดที่ผู้รับโอนจ่ายบวกผลตอบแทนที่ควรได้จากการให้กู้ยืมเงิน และผู้โอนจะได้รับผลประโยชน์ทั้งหมดเทียบเท่ากับเงินต้นและดอกเบี้ยทั้งหมดที่ผู้รับโอนเก็บได้จากลูกหนี้ที่โอนการโอนดังกล่าวไม่ถือเป็นการขาย